

ਕਿਵੇਂ ਘਟਾਈਏ
ਨੁਕਸਾਨਦਾਰਿਕ ਕੀਝੇ ?

- ਡਾ. ਦੀਪਇੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਕੋਈ ਵੀ ਕੀਝਾ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਤੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੀਝਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਕੀਝੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਕੈਰੀਅਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰਾਂ, ਫਸਲਾਂ ਤੇ ਲੱਕੜ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਇਹ ਬੋਹੁਦ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੀਝੇ ਉਦੋਂ 'ਪੈਸਟ' ਬਣਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਕ ਖਾਸ ਜਗ੍ਹਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਬੰਦ ਖਦੇੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਸਨੀਕ ਕੀਝੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਜਗਾ ਦੇ ਪੱਕੇ ਪੌਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਧੀਆਂ ਪਰਾਗਣ ਕਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਸਲੀ ਪੈਦਾਵਾਰ 'ਚ ਗਿਰਵਟ ਦੇ ਆਸਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬਾਹਰੀ ਕੀਤੇ ਮੂਲ ਕੀਝਿਆਂ ਲਈ ਖਤਰਾ
ਕੁਝ ਬਾਹਰੋਂ ਆਈਆ ਤੇ ਸਭਾਅ ਪੱਥੰ ਤੇਜ਼ ਕੀਝੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਵੱਡੇ ਸਿਰ
ਵਾਲੀ ਕੀਝੀ (ਫੀਲੀਐਲ ਮੈਗਸੀਫਲਾ) ਤੇ ਅਰਜਨਟਾਈਨ ਕੀਝੀ
(ਲਾਈਨਪੀਥਮਾ ਹਿਊਮਾਈਲ) ਨੇ ਬਹੁਮੁਢਾ ਤੇ ਹਵਾਈ ਇਲਾਕੇ ਦੇ
ਵਸਨੀਕ ਕੀਝਿਆਂ ਨੂੰ ਉੱਥੋਂ ਖੇਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ
ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਬੇਹੱਦ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕੀਝਾ 'ਪੈਸਟ' ਕਿਵੇਂ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ
ਅਰਬਚਾਰੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੀਝੇਮਾਰ
ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ ਕੀਤੇ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਵਰੋਧ
ਬਾਰੇ ਜਾਨਣਾ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੀਤੇ
ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ, ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਕੌਡਲਿੰਗ
ਪਤੰਗਾ ਤੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਮੱਖੀ (ਡਰੋਸਿਫਲਾ) ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਚਾਉਂਦੇ
ਹਨ। ਮਾਰਕੀਟ 'ਚ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਮਿਆਰੀ
ਭੇਜਨ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ
ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੀਝਿਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਿਰਫ ਬਾਇਲੋਜੀਕਲ ਨਾ ਸੋਚ ਕ
ਇਕੋਨੋਮੀਕਲੀ ਵੀ ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵਿੱਤੀ
ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਚਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕੀਝਿਆਂ ਦੀ ਫਸਲਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋਈ ਆਸਾਨ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਦੇ 'ਕੀਟ' ਬਣਨ ਪਿੱਛੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਦਾ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਤੈਅ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਾਣਾ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੁਦਰਤੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੀਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੁਸਰਾ, ਜਦੋਂ ਕੀਟ ਆਪਣੇ ਪੱਕੇ ਬੁਟੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਪੱਦੇ, ਜੋ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਵਾਸਤੇ ਨਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਉੱਪਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੰਮ ਉਹ ਕੀਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਆਲੂ ਖਪੜਾ' (ਉਲੀਗੋਫੈਗਸ ਕਲੋਰੋਡ) ਆਪਣੇ ਪੱਕੇ ਬੁਟਿਆਂ ਤੋਂ ਆਲੂ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਕੀਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਹੈਲੀਕੋਵਰਪਾ ਤੇ ਹੈਲੀਐਸਥ ਅੱਜ ਕਪਾਹ ਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਕੀਤੇ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਤੀਜਾ ਕਾਰਨ ਇਕੱਲੀ ਫਸਲ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੀਜਣਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਇਕ ਫਸਲ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਉਸੇ ਫਸਲ ਤਕ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਚ-ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਕੀਤੇ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਜਮਾਨਾ ਇੱਕਲੀ ਜਾਂ ਇੱਕੋ ਫਸਲ ਬੀਜਣ ਦਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਇਕ ਬੁਟੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਬੁਟੇ ਤਕ ਜਾਂ ਇਕ ਖੇਤ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਖੇਤ ਤਕ ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੀਤਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਕੀਟ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਕੀੜੇਮਾਰ ਰਸਾਇਣਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਦੁਸਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੂਧ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਦਮਦਾਰ ਤੇ ਸਸਤੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਸਸਤਾ ਤੇ ਵਧੀਆ ਸਾਧਨ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਲਦ ਹੀ ਘਰੇਲੂ ਰਸਾਇਣਕ, ਕਲਚਰਲ ਤੇ ਬਾਇਲੋਜਿਕਲ ਕੰਟਰੋਲ ਨੇ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। 1950-60 ਦੇ ਦਾਰਕੇ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀੜੇਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਅਜਿਥਾਂ ਕਿਸਾਨ ਕੋਲ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਕੀੜਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਇਕੋ ਹੀ ਤਰੀਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ 'ਚ ਕੋਈ ਸੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਨੇ ਕੀੜੇ ਦੀ ਆਮਦ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤਕ ਘਟਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬੁਰੇ ਪੜਾਵ ਵੀ ਪੇਂਧੇ ਹਨ। ਕੁਦਰਤੀ ਪੌਲੀਨੇਟਰਜ਼ ਤੇ ਮਿੱਤਰ ਕੀੜਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੀੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀੜਿਆਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੀੜੇ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਧਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੀੜੇ ਏਨੇ ਵੱਧ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਨਜ਼ਿਠਣਾ ਵੀ ਅੱਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਸਾਇਣਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਵੀ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਕਾਰਨ ਧਰਤੀ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਕਾਰਨ ਵਾਲ ਝੜਨ, ਕੈਂਸਰ, ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਖਰਾਬ ਹੋਣਾ, ਚਮੜੀ ਰੋਗ, ਸਾਹ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਡੀਗ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ।

समुहिक पूर्वय विधी

ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਕੀੜੇ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਵਿਧੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1960 ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੋਟ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਰਸਾਇਣਕ ਕੀਤੇਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਫੇਲ੍ਹੇ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਪਾਹ ਦੀ ਫਸਲ ਉੱਤੇ 12 ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਛੜਕਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਫੇਲ੍ਹੇ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਫਸਲ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੇ ਅਰਬਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵੱਡ ਰੋ ਧੱਕੇ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੇ ਸਿੱਤਰ ਕੀਤਿਆਂ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਉੱਪਰ ਪੈ ਰਹੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਕੋਨੋਮੀਕ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਫਾਇਦੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹਨ : ਕੀਟ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ ਤੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਘਾਟ, ਹਰੇਕ ਕੀਟ ਦੁਆਰਾ ਫਸਲ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ, ਉਕਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਖੱਚ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਪਰਪੱਕਤਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ਤੇ ਕਿਸਾਨ, ਖੱਤੇਬਾੜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਜੰਗਲਾਤ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ।

ਬਾਇਲੋਜੀਕਲ ਕੰਟਰੋਲ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ ਤਕਨੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਟ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਉਸ ਉੱਪਰ ਛੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕੀਟ ਨੂੰ ਕਥ ਹੱਦ ਤਕ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਪਰ ਇਹ ਤਕਨੀਕ ਸਾਡੇ ਅਰਥਕਾਰੇ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ 'ਚ ਬਹੁਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਾਇਲੋਜੀਕਲ ਵਿਧੀਆਂ ਪਛਾਣੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਲੱਗ ਹਨ ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀਆਂ। ਇਕ ਹੈ 'ਕਲਾਸੀਕਲ ਬਾਇਲੋਜੀਕਲ ਰੋਕਥਾਮ' ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਨਵੇਂ ਕੁਦਰਤੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ, ਤਾਂ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਵਿਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੀਤਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੁਸਰੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੀਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਤਜਰਬਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੱਟ ਖਰਚੇ ਨਾਲ ਫਲਸਲ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। • ਮੋਬਾਈਲ 80540-33569

ਵਿਹਲ ਨੂੰ ਹਾੜੀ ਦੀਆਂ ਫਮਲਾਂ
ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਲਈ ਵਰਤੋ

● ਡਾ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੌਸਮ ਬੇਂਗਰੋਸ਼ੀ ਵਾਲਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ
ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੀਂਹ ਦਾ ਹਰ ਵੇਲੇ
ਡਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ
ਮੌਸਮ ਬਾਰੇ ਭਵਿੱਖਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰ
ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ
ਆਪਣੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਹੀ ਫਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਜਣ
ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ
ਹੁਣ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ਼
ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ
ਕਿਹੜੀ ਫਸਲ ਹੇਠ ਕਿੰਨਾ ਕਰਬਾ
ਬੀਜਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਜ ਤੇ

ਮੇਲਾ 22-23 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋ ਰਿਹਾ
ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੱਝ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਮੇਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ
ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰੋ।

A close-up photograph of a hand holding a red mango from a tree branch. The mango is large and ripe, hanging from a green stem. The background shows more foliage and branches of the tree.

ਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਅਤੇ ਮੰਡੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ
 ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਜੇ ਫਲਦਾਰ ਬੁਝੇ ਵੀ ਲਾਈ
 ਹੋਇਆਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਡਸਲ ਦੀ ਅਜੇ ਵੀ ਲਾਈ
 ਬਿਜਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ? ਵੇ ਸਗੋਂ ਬਹਾਰ ਬੁਟਿਆ
 ਡਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਖਰੇਵਾਂ ਕੀਤਾ ਲੀਚੀ, ਅਮ
 ਜਾਵੇ। ਕਣਕ ਦੇ ਨਾਲ- ਨਾਲ ਕੁਝ ਅਂਵਲਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ
 ਰਕਬੇ ਵਿੱਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਹਗਾ ਚਾਰਾ, ਲਾਗੇ ਦੋ ਚਾਰ
 ਦਾਲਾਂ ਤੇ ਤੇਲ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਵੀ ਲਾਈ ਜਾਣ।
 ਕਾਘਤ ਵੀਨੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰ ਇਸ ਵਾਰ ਸ

ਤੇਰੀਆ ਤੇ ਇਕ ਲਾਈਨ ਗੋਬੀ ਸਰੋਂ
ਦੀ ਬੀਜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੋਬੀ ਸਰੋਂ
ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਂ ਝਾੜ ਭਾਵ ਅੱਠ ਕੁਇਟਲ
ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਟੀਓਐਲ 17, ਪੀਬੀਟੀ 37 ਅਤੇ
ਟੀਓਐਲ 15 ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ
ਤੇਰੀਏ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ।
ਜੀਐਸਸੀ 7, ਜੀਐਸਸੀ 6,
ਹਾਇਲਾ ਪੀਏਸੀ 401 ਅਤੇ
ਜੀਐਸਸੈਲ 2 ਗੋਬੀ ਸਰੋਂ ਦੀਆਂ
ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਝਾੜ
ਜੀਐਸਸੀ 7 ਦਾ ਕਰੀਬ 9 ਕੁਇਟਲ
ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਹੈ। ਰਲਵੀ ਫਸਲ ਲਈ
ਦਵਾਂ ਦਾ ਕਿਲੋ ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਪ੍ਰਤੀ
ਏਕੜ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਕਿ ਨਿਰੋਲ
ਫਸਲ ਲਈ ਡੇਢ ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਪ੍ਰਤੀ
ਏਕੜ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਸਰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ
ਕਾਸ਼ਤ ਦਾ ਹੁਣ ਮੌਸਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ
ਹੈ। ਫੁਲ ਗੋਬੀ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਪੁੱਟ ਕੇ
ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਸਕਾ ਕੇ ਵੇਚਣਾ
ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਿਆਂ
ਵਿਕਰੀ ਛੇਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਾਲਾਂ
ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਤਾਂ ਆਪ ਸਿੱਧੀ ਕਰਨ
ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵੱਧ
ਪੈਸੇ ਵੱਟੇ ਜਾ ਸਕਣ।
ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹਾਂਡੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ
ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਸੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ
ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ
ਕਰੋ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਫਸਲਾਂ
ਬੀਜਣੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ
ਬਣਾਵੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬੀਜ ਅਤੇ
ਖਾਦਾਂ ਦਾ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ।
ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ
ਵਿਉਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਢੁਕਵੀਂ
ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿਸਮ
ਦੇ ਵਧੀਆ ਬੀਜ ਦਾ
ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲੈਣ ਤਾਂ
ਜੋ ਬਿਜਾਈ
ਸਮੇਂ:

ਕੀਤੀ ਸਮ ਹੈ। ਮੂਲੀ ਦੀਆਂ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਫੇਂਦੁ ਮੂਲੀ-2, ਪੰਜਾਬ ਪਸੰਦ ਅਤੇ ਜਪਾਨੀ ਵਾਈਟ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਾਲਕ ਦੀ ਖੇਤੀ ਲਗਪਗ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀਂਦੀ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਬਿਜਾਈ ਹੁਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਗਰੀਨ ਉੱਨਤ ਕਿਸਮ ਹੈ। ਇਕ ਏਕੜ ਲਈ ਕੋਈ ਪੰਜ ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਗਰੋਤੀ ਮੱਕੀ ਤੇ ਦਾਲਾਂ ਨੇ ਪੱਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੱਕੀ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਫਸਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਝਾੜ ਲੈਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਫਰਵਰੀ-ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਹੁਣ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਖੜੀ ਫਸਲ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਸਮ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਮੁੱਖ ਲਾਭ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਏਕੜ ਲਈ ਤਿੰਨ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਪੱਛੀਆਂ ਜਾਂ ਚਾਰ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ 15000 ਪੱਛੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਿਜਾਈ ਸਿਆਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਕਰੋ। ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚਕਾਰ 90 ਸੈਟੀਮੀਟਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇਵੇ।

**ਚੰਗੇ ਫਸਲੀ ਝਾੜ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ
ਹੈ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਰਤੋਂ**

ਰਸਾਈਟਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਰੂੜੀ ਦੀ ਖਾਦ ਪਾਈਏ
ਅਤੇ ਹਰੀਆਂ ਖਾਦਾਂ (ਜੰਤਰ, ਰਵਾਂਹ, ਮੁੰਗੀ) ਉਗਾਈਏ ਤਾਂ ਰਸਾਈਟਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਘਟਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਮੀਨ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਮੀਨ ਵਿਚ ਸਾਰੇ
ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਸੁਖਮ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚਲੋ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਾਉਣੀ
ਦੀ ਮੁੱਖ ਫਸਲ ਝੋਨੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀਆਂ
ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਪਰਖ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ
ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਪਰਖ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਤਾਂ 110 ਕਿਲੋ ਯੂਗੀਆ, 27 ਕਿਲੋ ਡੀ. ਏ.
ਪੀ. ਅਤੇ 20 ਕਿਲੋ ਮਿਉਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਪੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਜੇਕਰ ਬਣਿਆਂ ਦੇ ਹਫਤੇ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ 2-3
 ਪ੍ਰੈਟੀਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਪੱਤੇ ਮਪਰੇ ਰਹਿਣ, ਜੜ੍ਹ ਘੱਟ ਮਾਰਨ, ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਕਈ ਕਿਸਾਨ
 ਅਤੇ ਪੱਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਰੇ ਅਤੇ ਨਰਮ ਜੰਗਲਾਲੇ ਜਿਹੇ ਅਤੇ ਭੁਰੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਵੀਰ ਗੈਰ-ਤਕਨੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ
 ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਫਸਲ 25 ਕਿਲੋ ਜ਼ਿੰਕ ਸਲਫਟ 21 ਫ੍ਰੈਸਦੀ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਲੋਹਾ ਤੱਤ ਜ਼ਮੀਨ
 ਉੱਪਰ ਕੀਤੇ-ਮਕੌਝਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਖੇਤ ਵਿਚ ਖਿਲਾਰ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਇੱਥੋਂ
 ਤਣਾ ਗਲਣ ਦਾ ਰੋਗ, ਝੁਲਸ ਰੋਗ, ਦਿਉ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਹਲਕੀਆਂ ਧਿਆਨ ਯੋਗ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ
 ਭੁਰੇ ਪੱਥਿਆਂ ਦਾ ਰੋਗ ਆਦਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਝੇਨਾ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਲੋਹੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਤੀ
 ਹੈ ਅਤੇ ਫਸਲ ਦਾ ਝਾੜ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘਾਟ ਅਸਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਆਖਰ
 ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਝੋਨੇ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਿਕਲ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ
 ਪਾਉਣ ਵੇਲੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਵੀ ਰਹੇ ਪੱਤੇ ਪੀਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੈ ਕਿ ਖਾਦਾਂ ਨੂੰ ਲੂੜ ਅਨਸਾਰ
 ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬੁਟੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਹੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸਮੇਂ
 ਇਸ ਨਾਲ ਯੂਰੀਆ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਕਿ ਲੋਹੇ ਤੱਤ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀਆਂ ਉੱਪਰ ਪਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਵਧੇਰੇ ਫਸਲੀ
 ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੋਠਾਂ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਨ, ਸੋ ਜਦੋਂ ਝਾੜ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ
 ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਮੇਨੀਆ ਬਣ ਕੇ ਹਵਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਿਸ਼ਨੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ
 ਵਿਚ ਉੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਆਉਣ ਤਾਂ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਭਰਵੇਂ ਸੰਤੁਲਿਤ ਖਾਦਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ
 ਤੋਂ ਤੀਜ਼ਰੇ ਦਿਨ ਪਾਣੀ ਲਾਉਣਾ ਪਾਣੀ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਕਿਲੋ ਫੈਰਸ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
 ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਲਫਟ ਨੂੰ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰੁੜੀ, ਹਰੀ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ
 ਲਗਾਤਾਰ ਕਣਕ-ਝੋਨਾ ਫਸਲੀ
 ਚੱਕਰ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ
 ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਲੋਹਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਕ
 ਆਦਿ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਵੀ
 ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਕ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸੋਨੇ ਤੇ ਸਹਾਗੇ
 ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਵੇਗੀ। -
 ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਕਾਸ ਅਫਸਰ,
 ਬਾਘਾਪੁਰਾਣਾ 94653-
 927766

डा. तार्कभिदत्र मिय्य बताड

ਕਿਸਾਨ ਵੀਰੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫਸਲ ਤੋਂ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪਰਖ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਤਾਂ 110 ਜਿੰਨੀਆਂ ਖਾਦਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਉਸ ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ, 27 ਕਿਲੋ ਭੀ. ਏ. ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੀ. ਅਤੇ 20 ਕਿਲੋ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ਼ ਫਸਲ ਨੂੰ ਪਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੋਟਸ਼ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਾਦ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਕਨਕ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਖਾਦਾਂ ਪਾਉਣ ਦੇ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੈ, ਗਈ ਭੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਪਾਈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਲੋੜੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਭੀ. ਬੇਲੋੜੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪਾਈਆਂ ਜਾਣ ਏ. ਪੀ. ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਾਲੀਆਂ ਗਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਫਸਲ ਨਹੀਂ, ਪਰੰਤੂ ਫਿਰ ਵੀ ਕੁਝ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਲਟਾ ਵੀਰ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ 50 ਕਿਲੋ ਸਾਡੀ ਫਸਲ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਤੱਕ ਵੀ ਭੀ. ਏ. ਪੀ. ਖਾਦ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੀ ਮਿੱਟੀ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ

ਨਾਲ ਮਨੋਂ ਸਿਹਤ ਉਪਰ ਵੀ ਬੁਗਾ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਪੋਟਾਸ਼ ਦੀ
ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਪਰੰਤੁ ਫਿਰ
ਦੋ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਮੇਂ- ਵੀ ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ
ਸਮੇਂ ਤੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਰੂੜੀ ਦੀ ਖਾਦ ਪੋਟਾਸ਼ ਖਾਦ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ
ਪਾਈ ਏ ਅਤੇ ਹਰੀਆਂ ਖਾਦਾਂ (ਜੰਤਰ, ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ)। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਗੱਲ
ਰਵਾਂਹ, ਮੂੰਗੀ) ਉਗਾਈਏ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਤੱਤ ਵਾਲੀ
ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖਾਦ ਯੂਗੀਆ ਦੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼
ਘਟਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚੋਂ 1/3 ਹਿੱਸਾ ਕੱਢੁ ਕਰਨ
ਸਿਹਤ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਪਨੀਗੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ
ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ
ਸੂਖਮ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਿਆ ਯੂਗੀਆ ਨੂੰ ਦੋ ਬਰਾਬਰ ਰਿਸ਼ਿਆਂ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚਲੋ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਨੀਗੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ 3 ਅਤੇ 6
ਵਿਚ ਸਾਉਣੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਫਸਲ ਝੋਨੇ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਛੁੱਟੇ ਨਾਲ ਪਾਉਣੀ
ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ
ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ
ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਯੂਗੀਆ ਖਾਦ ਦੀ
ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਿਟੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਪੱਤਾ ਰੰਗ ਚਾਰਟ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲਈ ਹੋਂਦ ਦੀ ਜੱਦੋਜ਼ਹਿਦ

ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੈਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਜਿਸ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਮਣੁੰਧਰੀ ਵਿਚ ਯਿਹਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਾਨ ਸੁਖੀਰ ਸਿੱਖ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਕਰੀਬ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਤਨਖਾਈਆ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਣਾ ਅਸੇ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸ਼ੈਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪੰਥ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 'ਹਿੱਤਾਂ' ਦੇ ਉਲਟ ਕੀਤੇ ਫੇਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਖੁਦ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੁਖੀਰ ਸਿੱਖ ਬਾਦਲ ਸਮੇਤ ਸ਼ੈਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਲੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰੁਖੀਰ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸੁਖੀਰ ਸਿੱਖ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਜਲਦੀ 'ਸਜ਼ਾ' ਲਗਾ ਕੇ ਫਾਰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਖੀਰ ਸਿੱਖ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸ਼ੈਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੈਮਵਾਰ ਨੂੰ ਸੀ ਬਾਦਲ ਦੇ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਫੇਸਲਾ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੈਮਵਾਰ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਸ਼ੈਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਢਾਫ਼ਰ ਵਿਚ ਵਰਕਿੰਗ ਪ੍ਰਾਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਭੁੰਦੜ ਦੀ ਪ੍ਰਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਸੁਖੀਰ ਸਿੱਖ ਬਾਦਲ ਦੇ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਫੇਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਠ ਗਈ। ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬਾਰੇ ਜੋ ਵੇਰਵੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੇਸਲਾ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਤੈਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਫੇਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਾਨਾਂ, ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੰਚਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਵਲੋਂ ਸੁਖੀਰ ਸਿੱਖ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਤਨਖਾਈਆ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ 'ਤੇ ਇਹ ਦਬਾਅ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਨਿਵੇਦ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਲਾਈ ਵੀ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਵਲੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਸਜ਼ਾ ਹੀ ਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸ਼ਨੀਤਕ ਸਜ਼ਾ ਲਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਾਨੀ ਮੁਹੱਲ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰੀ ਸੱਭਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਨੀ ਸੱਭਾ ਹੈ।

ਪਟਿਆਲਾ, 21 ਨਵੰਬਰ
--ਮਾਰਜ਼ੀਤ ਸਿੱਧ ਲਾਭਾ-
-ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਬਿਊਰੋ-
) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਪੁਲਿਸ ਸਾਝ ਕੇਂਦਰ
ਵਲੋਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ
ਗੋਰਵ ਯਾਦਵ ਜੀ ਅਤੇ ਸਪੈਸਲ
ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ
ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਅਫੇਰਾਂ ਡਾਕਟਰ ਜੀ ਮੁਖ ਵਿਚਾਰ
ਮੈਡਮ ਗੁਰਪੀਤ ਕੌਰ ਦਿਉ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ
ਅਤੇ ਐਸ ਐਸ ਪੀ ਪਟਿਆਲਾ ਡਾਕਟਰ
ਨਾਨਕ ਸਿੱਧ ਜੀ ਦੇ ਦਿਨਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ
ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਵਿਡਾਗ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ
ਗਏ ਸੰਪਰਕ ਪੈਸੈਕਟ ਸਥਾਨੀ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ
ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਯੁਵਾ ਸਾਝ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ
ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਐਸ ਪੀ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ
ਮੈਡਮ ਹਰਵੰਤ ਕੌਰ ਨੋਡਲ ਅਫਸਰ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਯੁਵਾ
ਸਾਝ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਕੀਤੀ
ਗਈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਾਂਝ
ਕੇਂਦਰ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ
ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੱਧ ਵਲੋਂ ਸਾਰੇ ਆਏ ਹੋਏ
ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ ਅਤੇ

ਮੀਟਿੰਗ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ
ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਾਝ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਯੁਵਾ
ਸਾਝ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਾਬਕਾ ਐਸ
ਪੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੱਧ ਵਿਚਕ, ਸਾਬਕਾ ਫੀ
ਐਸ ਪੀ ਨਾਹਰ ਸਿੱਧ, ਇੰਦਰਪੀਤ ਸਿੱਧ
ਐਨਜੋਸ਼ਨ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਡਾਕਟਰ ਮੈਨੂ
ਅੱਤੇ, ਸ਼ਹੀਦੇ ਆਜ਼ਸ਼ ਸਰਦਾਰ
ਭਗਤ ਸਿੱਧ ਰਾਜ ਯੁਵਾ ਪੁਰਸਕਾਰ
ਵਿਜੇਤਾ ਪਰਮਿੰਦਰ ਭਲਵਾਨ ਮੈਂਬਰ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ, ਗਵਰਨਰ
ਐਵਾਰਡੀ ਜਤਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ,
ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੁਮਨ
ਬੱਤਰਾ, ਸਗਨ ਗਰੇਵਾਲ, ਅਰਵਿੰਦਰ
ਸਿੱਧ, ਪਰਸਿੰਹ ਸਿੱਧ, ਸੁਰਵਿੰਦਰ
ਛਾਬੜਾ, ਗੁਰਪੁਤਾਪ ਸ਼ਾਹੀ, ਰਵਿੰਦਰ
ਰਵੀ, ਅਮਰਿਕ ਸਿੱਧ ਭੁਲੂਰ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ
ਸਿੱਧ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੱਧ, ਗੁਰਚੇਤ ਸਿੱਧ,
ਕੁਲਵੰਤ ਪੀਮਾਨ ਐਸ ਆਈ ਜਸਪਾਲ
ਸਿੱਧ ਇੰਚਾਰਜ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ ਸਦਰ
ਪਟਿਆਲਾ, ਐਸ ਆਈ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ
ਇੰਚਾਰਜ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ ਸਿਟੀ 1 ਨੇ
ਸ਼ਿਕਤ ਕੀਤੀ।

ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ 'ਚ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ
ਤੇ ਚਰਨਜੀਤ ਚੰਨੀ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਤਿੱਖਾ ਹਮਲਾ

**ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 4 ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਲਈ
ਤਿਆਰੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ: ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਿਥਿਨ ਸੀ**

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 21 ਨਵੰਬਰ
-ਕੌਮੀ ਪੰਡਿਕਾ ਖ਼ਿਊਰੋ-
ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਿਥਿਨ ਸੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਚੋਣ ਅਮਲ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹੁਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 4 ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਮੁੰਬਲ ਕਰ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆ ਸਿਥਿਨ ਸੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਸੁਤੱਤੀਪੂਰਨ ਚੋਣਾਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਲਸ ਦੇ 6481 ਜਵਾਨ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਹਵਾਇਆਰਬੰਦ ਸੈਨਿਕ ਬਲਾਂ ਦੀਆਂ 17 ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਈਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 3868 ਪੋਲੀਂਗ ਸਟਾਫ ਚੋਣ ਪੰਧੰਣ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹੁਨ ਲਈ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਥਿਨ ਸੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 10-ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਿੱਚ ਕੱਲ 1 ਲੱਖ 93 ਹਜ਼ਾਰ 376 ਵੇਂਟ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਪੋਲਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ 241 ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਪੋਲਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 61 ਹੈ। ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਅਮਲੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 701 ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਚੋਣ ਜਾਬਤਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀਆਂ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਕੁੱਲ 19 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 17 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਂਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਤਾਦੀਤਾਂ ਅਨੱਸਾਰ ਹਨ, ਤੋਂਕ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਾਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਹਾਂ 4 ਲੱਖ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗਿੱਦਬਾਹਾ ਹਲਕੇ ਦੀਆਂ ਵੇਂਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਗਿੱਦਬਾਹਾ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕਲ (ਲੱਕੜ) ਭਾਰੂ ਰੋਡ ਵਿੱਖੇ 13 ਰਾਉਂਡਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਉਥੇ ਹੀ 44-ਚੰਬੇਵਾਲ (ਐਸ.ਸੀ.) ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 1 ਲੱਖ 59 ਹਜ਼ਾਰ 432 ਵੇਂਟ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਪੋਲਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ 212 ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਪੋਲਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 37 ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਚੋਣ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਅਮਲੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 975 ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੋਣ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 7 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 1044 ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਚੋਣ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 35 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ 55 ਲੱਖ 50 ਹਜ਼ਾਰ

ਅਤੇ ਵੇਂਟਾਂ ਲਈ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਵੇਟਿੰਗ ਏਰੀਆ, ਵੱਡੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੇ ਪਖਾਨਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿਥਿਨ ਸੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 21 ਨਵੰਬਰ (ਬੁੱਧਵਾਰ) ਨੂੰ ਵੇਂਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ 23 ਨਵੰਬਰ (ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ) ਨੂੰ ਵੇਂਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਤੀਜਾ ਐਲਾਨਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਵੇਂਟਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਛਰ, ਲਾਲਚ ਤੇ ਭੈਂਕ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਵੇਂਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜੀ .ਐਨ.ਪੀ.ਐਸ

ਲੁਧਿਆਣਾ, 21 ਨਵੰਬਰ

**ਬਰੇਟਾ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲੀ ਵੈਨ ਦੀ ਕਾਰ
ਨਾਲ ਟੱਕਰ, ਦਰਜਨ ਬੱਚੇ ਜ਼ਖਮੀ**

ਮਾਨਸਾ/ਬਰੇਟਾ, 21 ਨਵੰਬਰ
-ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਖ਼ਬਿਊਰੋ-

ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਸਥਾ ਬਰੇਟਾ ਵਿੱਚ ਜਾਖਲ ਰੋਡ 'ਤੇ ਪੁਲ ਨੌਜ਼ ਕਾਰ ਨੇ ਸਕੂਲ ਵੈਨ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਗੂਬ ਬੱਚੇ, ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਮਹਿਲਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਬੁਢਲਾਡਾ 'ਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਬ-ਫਿਲੀਜ਼ਨ ਬੁਢਲਾਡਾ ਦੇ ਡੀਐਸਪੀ ਗਮਦੂਰ ਸਿੱਧ ਚਹਿਲ ਅਤੇ ਐਸ਼ਅਰਚਿ ਸਿੱਟੀ ਬੁਢਲਾਡਾ ਸੁਖਜ਼ੀਤ ਸਿੱਧ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ ਲਿਆ। ਬਰੇਟਾ ਦੇ ਬੀਐਮਡੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਵੈਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਕੂਲ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲ ਦੋ ਨੌਜ਼ ਕਾਰ ਨੇ ਵੈਨ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਵੈਨ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (35), ਸਕੂਲ ਦੀ ਮਹਿਲਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਬਲਵੀਰ ਦੌਰੀ (50), ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨਵਜ਼ੋਤ ਕੌਰ (14), ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ (12), ਮਨਵੀਰ ਸਿੰਘ (10), ਤਾਮਨਾ (3), ਵਿਕਾ (7), ਸਿਵਮ (6) ਅਤੇ ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ (6) ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ੇਠੇ ਇਲਾਜ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਕਾਰ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਯੋਗੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ (45) ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪੱਤਰ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ।

ਵਿੱਚੋਂ 30 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਕੁੱਲ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਚੱਭੇਵਾਲ (ਐਸਸੀ) ਹਲਕੇ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਰਿਹਾਤ ਅੰਡ ਬਾਹਰ ਗਰੁੱਪ ਆਫ ਇਸਟੋਰਿਚਿਊਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰੋਡ ਹੁਕਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਖੇ 15 ਰਾਉਂਡਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਿਬਿਨ ਸੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੋਲਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਸੀ ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਕੈਰਿਅਰਾਂ ਜ਼ਹੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਬਕਰਵਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੀਅਲ-ਟਾਈਮ ਮਾਨੀਟੀਂਗ ਲਈ ਪੋਲਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ 100 ਫੀਸਦੀ ਲਾਈਵ ਵੈਬਕਸਟਿੰਗ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਪੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੋਲਿੰਗ ਸਟਾਫ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਪੋਲਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਉਚਿਤ ਪੰਥ ਅਤੇ ਵੱਧ ਰਹੀ ਨੰਦ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਲੜੀਂਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਕੀਤੇ ਤਾਸੇ ਹਨ। ਪੋਲਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਖਮੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬਰਨਾਲਾ ਹਲਕੇ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਐਸ.ਡੀ. ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੁਕੇਸ਼ਨ, ਬਰਨਾਲਾ ਵਿੱਖੇ 16 ਰਾਉਂਡਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

-ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਖ਼ਬਿਊਰੋ- ਜੀ.ਐਨ. ਪੀ.ਐਸ, ਸਰਾਭਾ ਨਰ ਵਿੱਖੇ 18 ਨਵੰਬਰ, 2024 ਨੂੰ ਹੋ ਸਲਾਨਾ ਸੱਪੋਰਟਸ ਮੀਟ, ਐਥਲੈਟਿਕਸ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਅਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਾਨਦਾਰ ਜਸ਼ਨ ਸੀ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਡੈਕੋਨੀਕਲ ਸਿੰਘ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ, ਮੈਡੀਕਲ ਸਿੰਖਿਆ ਅਤੇ ਖੋਜ, ਚੋਣਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੈਬਿਨਟ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਸ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਉੱਚ ਚੋਣੀ ਅਥਲੀਟ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਾਬਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਖੇ ਹੋਰ ਪਤਵੰਤ ਸੱਜਣ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਪਨਮਪੀਤ ਕੌਰ, ਐਸ.ਡੀ.ਐਸ ਵੈਂਕਾ

ਪੁਗਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਬਹਾਲੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਆਈ ਟੀ ਆਈ
ਲੜਕਿਆਂ ਦੇ ਸਟਾਫ਼ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੀਤਾ ਪਿੱਟ ਸਿਆਪਾ

ਪਟਿਆਲਾ, 21 ਨਵੰਬਰ
--ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਂਬਾ-
-ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਬਿਊਰੋ-
ਜਾਥ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੁਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ
ਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ 18 ਨਵੰਬਰ
022 ਨੂੰ ਅਜ ਤੋਂ ਦੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ
ਗਈ ਕੀਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ
ਰਨ ਦੇ ਰੋਸ ਵੱਚੋਂ ਪੁਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ
ਹਾਲੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੱਦੇ
ਆਈ.ਟੀ. ਆਈ.ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ
ਰਿਆਸਤ ਦੋ 2004 ਤੋਂ ਪਾਲਾਂ
ਭਰਤੀ, ਐਨ.ਪੀ.ਐਸ ਸਕੀਮ ਨਾਲ
ਪੀਤੜਤ ਸਾਰੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਲੰਚ ਟਾਈਮ
ਟਾਈਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੁੱਖ
ਗੇਟ ਅੱਗੇ ਕਾਲੇ ਚਿੱਠੇ ਲਗਾ ਕੇ ਅਤੇ
ਅਧੂਰੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ
ਕਾਪੀਆਂ ਸਾੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਕੀਤੀਆਂ
ਅਤੇ 18 ਨਵੰਬਰ 2024 ਦਿਨ ਨੂੰ
ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਦੁਲੰ
ਹੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿਹੁੱਧ ਰੋਸ ਪਗਰ ਕਰਦੇ
ਹੋਏ ਨਾਹਰੇ ਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰੋਸ
ਕਰੇਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 18
ਨਵੰਬਰ 2022 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵੀ
ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ
ਸਰਕਾਰ ਇੱਕ ਵੀ ਐਨ.ਪੀ.ਐਸ
ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਪੁਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਹੀਂ
ਦੇ ਸਕੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਸ.ਓ.ਪੀ.
ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ ਇਕ ਨਿਡਰ ਲੇਖਕ : ਏ. ਐਸ. ਰਾਏ

ਪਟਿਆਲਾ, 21 ਨੰਬਰ
 -ਮੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਬਿਊਰੋ-
 ਟਾਈਅਲਾ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ 17 ਸਾਲ
 ਲੜਕੀ ਕਾਇਨਾ ਚੌਹਾਨ ਵਲੋਂ ਇਕ
 ਹੁਤ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ
 'ਤਾਉਬਾ' ਬੁਲੂਮਿੰਗ ਆਫ ਹਾਰਟਸ' ਲਿਖੀ
 ਈਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਲਾਸ
 ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ
 ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਤੇ ਕਾਬਲ
 ਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਰਾਏ
 ਲੋਂ ਸਥਾਨਕ ਇਕਬਾਲ ਇਨ ਹੋਟਲ
 ਥੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਮੀ
 ਮਹਿਮਾਨ ਏ। ਐਸ। ਰਾਏ ਦੇ ਨਾਲ
 ਸ਼ਬਦ ਮਹਿਮਾਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਕਾ
 ਈਹੀ ਏ। ਐਸ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਨਜ਼ੀਤ
 ਨਾਰੰਗ ਨੇ ਗੈਸਟ ਆਫ ਆਨਰ
 ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਕਤ ਕੀਤਾ। ਬਾਰੂੰਵੀ
 ਮਾਤਾ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਨ ਕਾਇਨਾ
 ਲੋਂ ਇਕ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ
 ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ
 ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ
 ਮਰ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਮਿਸਾਲ
 ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਨੇ ਇਸ
 ਕੇ ਕਾਇਨਾ ਚੌਹਾਨ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ
 ਨੀ ਚੌਹਾਨ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਤਮਨਾ ਚੌਹਾਨ
 ਮੁਖਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ
 ਜਦੋਂ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ
 ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
 ਦਿਆਰੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੜ੍ਹ ਹੈ।
 ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚ
 ਕਕਣ ਨਿਡਰ ਲੇਖਕ ਲਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਮੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ
 ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਭਾਵਾ ਦਾ ਇਸ਼ਗਰ ਕਰਦਾ
 ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ
 ਚਾਂਚਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦਾ ਹੁਨਰ
 ਖਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
 ਨਾਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖਣ

ਵਾਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਚਿੱਠਰ ਬਹੁਤ
 ਉਚਾ ਅਤੇ ਮੌਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ
 ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੇ
 ਪਰਿਵਾਰ, ਸ਼ਹਿਰ, ਸੂਬੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ
 ਨਾਮ ਚਮਕਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਰਾਏ ਨੇ ਇਸ
 ਮੌਮੀ ਮੈਜ਼ੂਦ ਸਾਰੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਅਪੀਲ
 ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ
 ਕਾਇਨਾ ਚੌਹਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨ ਲੈ ਦੇ ਹੋਏ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਟੋਵੇਟ ਕਰਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
 ਬੰਦੇ ਵੀ ਕਾਇਨਾ ਵਾਂਗ ਇਕ ਨਵੀਂ
 ਮਿਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ
 ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਣੀਚੇ ਸਾਬਕਾ ਆਈ। ਏ।
 ਐਸ। ਮਨਜ਼ੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ
 ਕਿ ਉਹ ਛੋਟੀ ਬੰਦੀ ਕਾਇਨਾ ਦੀ ਲੇਖਣ
 ਸ਼ੈਲੀ ਤੋਂ ਬਹੁੰਦ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਹਨ।
 ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਰਾਗੀ ਉਸ ਨੇ ਸਫਲ
 ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੁਝ
 ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਿੰਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ
 ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਇਨਾ ਦੀ ਲਿਖਣਸ਼ੈਲੀ
 ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਈ। ਏ。
 ਐਸ., ਆਈ। ਪੀ। ਐਸ। ਜਾਂ ਕੁਝ ਵੀ
 ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਸ ਵੀ ਫੀਲਡ
 ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੇਗੀ, ਉਥੇ ਸਫਲ
 ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਮੌਮੀ ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਪੈਂਥੇ
 ਐਸ। ਪੀ। ਵਿਜੀਲੈਸ ਪੀ। ਐਸ। ਟੀ। ਸੀ।
 ਐਲ., ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬੁਨ੍ਹਗਰ ਡੀ। ਐਸ।
 ਪੀ। ਕਮਾਂਡੇ ਟ੍ਰੈਨਿੰਗ ਸੈਟਰ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ
 ਅਤੇ ਡਾ। ਕੇ। ਪੀ। ਐਸ। ਸੰਥੇ ਨੇ ਵੀ
 ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼
 ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬੇਟੀ ਕਾਇਨਾ ਦੇ ਇਸ
 ਕਾਰਜ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਮੰਚ ਦਾ
 ਬਾਹੁੰਦੀ ਸੰਚਾਲਨ ਰੋਟੇਰੀਅਨ ਮਨਿਕ
 ਰਾਜ ਸਿੰਗਲਾ ਵਲੋਂ ਬਾਹੁੰਦੀ ਕੀਤਾ
 ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਮੀ ਕਾਇਨਾ ਦੇ ਦਾਦਾ
 ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਰਹ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਕਾਇਨਾ ਦੇ
 ਦਾਦਾ ਨਾਨਾ। ਇਸ ਮੌਮੀ ਲਾਕਿਆ ਦੇ

ਜੀ.ਐਨ.ਪੀ.ਐਸ, ਸਰਾਭਾ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਸਲਾਨਾ ਐਥਲੈਟਿਕ ਮੀਟ ਦਾ ਹੋਇਆ ਅਯੋਜਨ

ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਨਤੀਜਾ ਅਲਾਗਨਾ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤੱਤਿਤ ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਨ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ 10 ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇਣਗਾ।

ਡਰ, ਲਾਲਰ ਤੇ ਭੈਂਤੀ ਅਧਾਰੇ ਵੱਡੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ @ਤੇ ਗਹਿਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਤੱਥ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਹ ਵਿਸ਼ ? (ਪੜ੍ਹ੍ਹ) ਦਾ ਤੁਝਤ ਹੈ। ਡਾ. ਦਿਲਗੌਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੜ੍ਹ੍ਹ ਸਰਜਨ, ਵਿਚ ਨਿਰਮਲ ਪੜ੍ਹ੍ਹ ਆਪਣੇ ਵਿਰਾਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਪੜ੍ਹ੍ਹ ਆਪਣੇ ਵਿਰਾਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇਸਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਇਹ ਡਰਾਉਣ ਦਾ ਹਵਿਆਰ ਹੁਣ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਲਈ ਹੀ ਮੁਸ਼ਿਬਤ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਮੁੜਲਤਾ ਦਾ ਪੰਥੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਖਿਨ ਸੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 21 ਨਵੰਬਰ (ਬੁੱਧਵਾਰ) ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ 23 ਨਵੰਬਰ (ਸ਼ੁਨੰਚਰਵਾਰ) ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਤੀਜਾ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਡਰ, ਲਾਲਚ ਤੇ ਭੈਅ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਵੇਟ ਯਾਹਾਂ ਸੜ੍ਹਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਡਾ. ਦਿਲਗੀਰ ਇਹ ਬਿਆਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰੈਸ ਕਲਾਬ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪੈਸ਼ ਕੰਢੰਸ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘੋਸਣਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦੇ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤੁਝਤ ਕਿਸੇ ਗੁਰ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦੇਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਇਸ ਅਤੇ ਫਰੂ ਰੁਹ ਇਸ ਨਤੀਜੇ @3 ਪੁੱਛ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਤੁਝਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਬੰਧ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤੁਝਤ ਸ਼ਬਦ 1840 ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ -ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛਠੀ- ਅਤੇ 1843 ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ -ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਰਜਨ- ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਲੇ ਪ੍ਰਜਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਘੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਹ ਲਈ ਇਸਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਇਹ ਡਰਾਉਣ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਹੁਣ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦੱਸਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ 1993 ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਤਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਇਸਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਇਹ ਡਰਾਉਣ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਹੁਣ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ

